

STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Uddybning af pejlemærker for omlægning af institutionslandskabet

Det fremgår af 1. delaftale om etablering af et nyt uddannelses- og institutionslandskab for ungdoms- og voksenuddannelsesområdet fra juni 2025 ("1. delaftale om ep^x"), at der skal ske en samlet omlægning af uddannelses- og institutionslandskabet på ungdoms- og voksenuddannelsesområdet, der skal understøtte ambitionen om bæredygtige uddannelser og institutioner i hele landet. Omlægningen indebærer en reformproces med fusioner og spaltninger af eksisterende institutioner og afdelinger samt udbudsplacering af ep^x, gymnasiale enkeltfag og almene voksenuddannelser.

Omlægningen af uddannelses- og institutionslandskabet skal blandt andet ses i lyset af den demografiske udvikling i de kommende år, hvor ca. halvdelen af landets kommuner frem mod 2035 forventes at opleve et fald i antallet af 15- til 18-årige på mindst 10 pct. Denne udvikling udfordrer muligheden for at opretholde den nuværende geografiske dækning af de eksisterende ungdoms- og voksenuddannelser.

Etableringen af ep^x og omlægningen af uddannelses- og institutionslandskabet har blandt andet til hensigt at sikre, at der fremadrettet kan være et bredt geografisk udbud af ungdomsuddannelser på bæredygtige institutioner med et stabilt og tilstrækkeligt elevgrundlag og et fagligt og socialt attraktivt ungemiljø. Det er samtidig et hensyn at sikre, at der fortsat er stærke voksenpædagogiske læringsmiljøer og gode almene undervisningstilbud og gymnasiale enkeltfagstilbud inden for en rimelig geografisk afstand. Det er således en politisk ambition og præmis for omlægningen af uddannelses- og institutionslandskabet, at den resulterer i et fagligt og økonomisk bæredygtigt institutionslandskab.

I ep^x-aftalen fra februar 2025 fremgår det, at der skal nedsættes en ekspertgruppe om indhold og struktur på hhx, (htx) og stx, som bl.a. skal se på, om det er hensigtsmæssigt at integrere htx i stx. Overvejelserne tager afsæt i, at der også i det fremtidige uddannelseslandskab skal være en gymnasieuddannelse med en tydelig teknisk profil, og hvor velfungerende tekniske gymnasietilbud kan opretholdes de steder, hvor der er tilstrækkeligt antal elever til det. Placeringen af udbud af de tekniske gymnasiale uddannelser (htx) indgår i omlægningsprocessen uafhængigt af disse overvejelser.

Omlægningen af uddannelses- og institutionslandskabet skal ske med afsæt i en række pejlemærker, og det vil være børne- og undervisningsministeren, der ud fra en samlet vurdering træffer endelig beslutning om både omlægningen af institutionslandskabet samt udbudsplacering af ep^x, gymnasiale enkeltfag og almene voksenuddannelser.

Konkret skal omlægningen af institutionslandskabet ske med afsæt i de fire pejlemærker, der fremgår af *boks 1*. Pejlemærker for udbudsplacering af epx, gymnasiale enkeltfag og almene voksenuddannelser, jf. *1. delaftale om epx*, udfoldes og uddybes i særskilte bilag.

Boks 1. Pejlemærker for omlægning af institutionslandskabet

"1. Konsolidering af udbud af gymnasiale uddannelser i byskoler i mindre byområder"

Alle institutioner og afdelinger med udbud af gymnasiale uddannelser skal konsolideres i byskoler i mindre byområder med et skønnet elevgrundlag til én institution. En konsolidering i byskoler skal understøtte opretholdelsen af bæredygtige gymnasiale uddannelsesudbud på skoler med attraktive ungdomsmiljøer og en lokalt forankret daglig ledelse uden for de større byer."

"2. Konsolidering af udbud af gymnasiale uddannelser i mellemstore byområder"

Institutioner og afdelinger med udbud af gymnasiale uddannelser skal konsolideres til færre institutioner i mellemstore byområder, hvis det er nødvendigt for at sikre faglig og økonomisk bæredygtighed for institutionerne. Samtidig er det et hensyn, at der er flere institutioner med gymnasiale uddannelser i mellemstore byområder, såfremt det er fagligt og økonomisk bæredygtigt."

"3. Konsolidering af udbud af erhvervsuddannelser i områdeskoler"

Med henblik på at understøtte den geografiske dækning af erhvervsuddannelser uden for de større byer konsolideres institutioner og afdelinger med udbud af erhvervsuddannelser i områdeskoler med lokale afdelinger i mindre og mellemstore byområder uden for de større byer. Områdeskolerne vil forventeligt i mellemstore byer ofte have lokalt udbud af merkantile og/eller tekniske gymnasiale uddannelser."

"4. Konsolidering af eksisterende voksenuddannelsescentre (VUC)"

Der skal ske en omlægning af de eksisterende VUC-institutioners uddannelsesaktivitet gennem sammenlægning med eller udspaltning til andre institutioner i et nyt uddannelses- og institutionslandskab. Konsolideringen skal finde sted som led i udbudsplaceringen af almene voksenuddannelser og gymnasiale enkeltfag. Det skal blandt andet sikre, at erfaringer med at etablere stærke voksenpædagogiske miljøer i VUC-sektoren bliver videreført i det nye landskab, hvor almene voksenuddannelser og gymnasiale enkeltfag får en ny institutionel forankring, jf. epx-aftalen. I de fire største byer samt enkelte andre områder vil det være muligt med selvstændige institutioner, der primært udbyder gymnasiale enkeltfag, såfremt det vurderes fagligt og økonomisk bæredygtigt (...)."

1. delaftale om epx

I dette bilag uddybes de fire ovenstående pejlemærker. Det er centralt for anvendelsen af disse pejlemærker i praksis, at der er klarhed om, hvad der udgør et henholdsvis mindre, mellemstort og større byområde, samt hvad økonomisk og faglig bæredygtighed kendetegnes ved (se særskilt *Notat om bæredygtighed i forbindelse med omlægningen af uddannelses- og institutionslandskabet*). Indledningsvist gennemgås byområdernes størrelsesinddeling, og

med afsæt heri uddybes pejlemærkerne 1-3. Afslutningsvist er der et kort afsnit om pejlemærke 4 vedr. voksenuddannelsescentre (VUC).

1. Retningsgivende inddeling af byområder

Med udgangspunkt i de eksisterende udbud af ungdomsuddannelser er et byområde forstået som en by (fx Ringsted) eller et nærmere afgrænset geografisk område (fx Skjern/Tarm), hvor der i dag er placeret institutioner eller afdelinger med udbud af ungdomsuddannelser. Størrelsesinddelingen af byområder har en central betydning for, hvilke pejlemærker der finder anvendelse og dermed for, hvordan omlægningsprocessen skal gribes an lokalt.

Inddelingen i mindre, mellemstore og større byområder beror på det skønnede antal årselever til gymnasiale uddannelser på statsfinansierede selvejende institutioner i 2035 i de 87 byområder, hvor der i dag er udbud af en eller flere ungdomsuddannelser (grundforløbets 1. del på erhvervsuddannelserne, hf, hhx, htx og stx), og hvor det er ambitionen, at epx i fremtidens uddannelseslandskab udbydes. For mere information om det skønnede antal årselever i 2035 henvises der til det offentliggjorte tal- og datamateriale.

Ministeriet har fastsat følgende retningsgivende inddeling af byområder, som skal ses i sammenhæng med ministeriets betragtninger om institutioners bæredygtighed jf. *Notat om bæredygtighed i forbindelse med omlægningen af uddannelses- og institutionslandskabet* og de politiske ambitioner om etablering af byskoler uden for de større byer:

- Mindre byområder: under ca. 1.000 årselever
- Mellemstore byområder: ca. 700-5.000 årselever
- Større byområder: over ca. 5.000 årselever

Inddelingen er vejledende og indeholder overlap, hvilket muliggør tilpasning til lokale forhold.

2. Omlægning af institutionslandskabet i mindre byområder

2.1 Gymnasiale uddannelser

Det følger af pejlemærke 1 fra boks 1, at udbud af gymnasiale uddannelser, der i dag udbydes på to eller flere eksisterende institutioner i mindre byområder, som udgangspunkt skal samles på én institution i det, der i aftalen er defineret som en *byskole*. En byskole er forudsat at være en enhed med en lokalt forankret ledelse med udbud af flere typer af gymnasiale uddannelser, herunder epx. Etableringen af en byskole vil medføre fusioner mellem eksisterende institutioner og/eller udspaltning af gymnasial aktivitet fra eksisterende institutioner. I mindre byområder, hvor der i dag kun er én institution, som udbyder gymnasiale uddannelser, vil institutionen som udgangspunkt blive opretholdt.

Ved etablering af en byskole eller opretholdelse af en eksisterende institution skal byskolen/institutionen bl.a. vurdere dens fremadrettede økonomiske robusthed jf. *Notat om bæredygtighed i forbindelse med omlægningen af uddannelses- og institutionslandskabet*, og byskoler/institutioner som i den forbindelse vurderes økonomisk sårbare skal overveje, hvordan sårbarheden kan imødegås. Etableringen af en byskole vil i sig selv typisk reducere institutionens økonomiske sårbarhed. Byskoler og eksisterende institutioner med gymnasiale uddannelser,

der vurderes økonomisk sårbare som selvstændige institutioner, vil eventuelt kunne forankres som en afdeling til en større nærtliggende institution (ligesom på en områdeskole) med en lokalt forankret ledelse, herunder som en afdeling til en anden gymnasial institution eller en områdeskole.

Der er afsat en begrænset, varig ramme til understøttelse af små uddannelsesinstitutioner eller afdelinger med udbud af stx og/eller epX i nogle af de mindre byer, jf. *Økonomiske præmisser og rammer for omlægningen af uddannelses- og institutionslandskabet*. Det har til formål at understøtte den nuværende geografiske dækning af ungdomsuddannelser, så alle unge efter grundskolen har mulighed for at starte på en gymnasieuddannelse i nærheden af deres bopæl. Med hensyn til udbud af epX forventes der som udgangspunkt at blive etableret ét epX-udbud i de mindre byområder, såfremt det er i overensstemmelse med de anførte pejlemærker, jf. *Uddybning af pejlemærker for placering af epX*.

2.2 Erhvervsuddannelser

Det følger af pejlemærke 3 fra boks 1, at udbud af erhvervsuddannelser i mindre byområder som udgangspunkt skal opretholdes ved konsolidering i områdeskoler. Områdeskolerne skal bidrage til at opretholde små erhvervsuddannelsesudbud i mindre byområder således, at der fortsat vil være en god geografisk dækning af erhvervsuddannelsesudbud i hele landet. I nogle mindre byområder vil forankring af en byskole som en afdeling til en nærtliggende områdeskole, foruden at understøtte byskolens bæredygtighed jf. afsnit 2.1, desuden kunne understøtte muligheden for at opretholde mindre erhvervsuddannelsesudbud. Det er i sådanne situationer vigtigt, at der fortsat opretholdes en lokalt forankret ledelse på byskolen. Der henvises i øvrigt til afsnit 3.2.

Vurderes det fagligt relevant, fx ved merkantile grundforløb, kan en eventuelt oprettet byskole også udbyde mindre udbud af grundforløbets 2. del.

3. Omlægning af institutionslandskabet i mellemstore byområder

3.1 Gymnasiale uddannelser

I mellemstore byområder, hvor gymnasiale uddannelser i dag udbydes på to eller flere eksisterende institutioner, vil de eksisterende institutioner og underliggende afdelinger som udgangspunkt blive opretholdt, hvis de vurderes økonomisk bæredygtige jf. pejlemærke 2 i boks 1.

For eksisterende institutioner med udbud af gymnasiale uddannelser i de mellemstore byområder, der ikke vurderes bæredygtige, gælder det, at disse skal konsolideres til bæredygtige institutioner således, at der samlet set er færre institutioner. Dette vil medføre fusioner mellem eksisterende institutioner.

3.2 Erhvervsuddannelser

I den lokale omlægningsproces skal der, både i mindre og mellemstore byområder, foretages en konkret vurdering af muligheden for at fastholde de(t) nuværende udbud af erhvervsuddannelser (grundforløbets 2. del og hovedforløb) i byområdet. Vurderingen skal foretages med udgangspunkt i oprettelsen af epX, den påtænkte konsolidering af institutioner med udbud af gymnasiale uddannelser, nedlæggelsen af hhv. grundforløbets 1. del og eux,

forkortelsen af grundforløbets 2. del for visse målgrupper samt eventuel udspaltning af htx og hhx fra erhvervsskolerne.

Det følger af pejlemærke 3 i boks 1, at udbud af erhvervsuddannelser skal opretholdes i mellemstore byområder ved konsolidering i områdeskoler, såfremt det vurderes vanskeligt at opretholde bæredygtige udbud af erhvervsuddannelser i et eller flere byområder. Områdeskoler er større institutioner med udbud af erhvervsuddannelser og ofte erhvervsgymnasiale uddannelser i mellemstore byområder. Områdeskoler er organiseret med underliggende afdelinger på tværs af to eller flere byområder inden for et nærmere geografisk afgrænset område. En områdeskole kan have en underliggende afdeling med dertilhørende lokal ledelse placeret i et eller flere mellemstore og mindre byområde(r). Det er således væsentligt, at der her tænkes på tværs af byområder.

Der skal i denne sammenhæng foretages en samlet vurdering af eksisterende erhvervsskolars og/eller nyoprettede områdeskolars bæredygtighed *på tværs* af underliggende afdelinger.

Områdeskolars uddannelsesudbud (og formål) vil som nævnt ofte variere afhængigt af størrelsen på de byområder, som skolen er repræsenteret i. I de mellemstore byområder vil områdeskoler ofte have udbud af både erhvervsuddannelser samt en eller flere gymnasiale uddannelser. Såfremt en byskole i et mindre byområde ikke selvstændigt vurderes bæredygtig, kan områdeskoler organisere byskolen som en underliggende afdeling til områdeskolen med henblik på at sikre byskolens bæredygtighed. Områdeskoler vil i disse tilfælde have udbud af gymnasiale uddannelser i mindre byområder. Der henvises også til afsnit 2.1.

4. Omlægning af institutionslandskabet i større byområder

4.1 Gymnasiale uddannelser

I større byområder, hvor gymnasiale uddannelser i dag udbydes på flere eksisterende institutioner, vil de eksisterende institutioner og underliggende afdelinger som udgangspunkt blive opretholdt.

For eksisterende institutioner med udbud af gymnasiale uddannelser i de større byområder, der ikke vurderes bæredygtige, gælder det, at disse kan konsolideres til færre institutioner. Dette vil medføre fusioner mellem eksisterende institutioner.

4.2 Erhvervsuddannelser

Ligesom ved de gymnasiale uddannelser er udgangspunktet i større byområder, hvor erhvervsuddannelser i dag udbydes på to eller flere eksisterende institutioner, at de eksisterende institutioner og underliggende afdelinger opretholdes. For eksisterende institutioner med udbud af erhvervsuddannelser i de større byområder, der ikke vurderes bæredygtige, gælder det, at disse kan konsolideres til færre institutioner. Dette vil medføre fusioner mellem eksisterende institutioner.

5. Omlægning af voksenuddannelsescentre (VUC)

5.1 Voksenuddannelsescentre

Det fremgår af pejlemærke 4 i boks 1, at der skal ske en omlægning af eksisterende voksenuddannelsescentres uddannelsesaktivitet, hvor almene voksenuddannelser og gymnasiale enkeltfag mange steder skal have en ny institutionel forankring. Omlægningen skal ske gennem sammenlægning med eller udspaltning til andre institutioner.

De steder i landet, hvor der er tilstrækkelig kursistvolumen til det, udbydes gymnasiale enkeltfag på institutioner, der fortrinsvis udbyder gymnasiale enkeltfag. I områder, hvor der ikke er tilstrækkelig kursistvolumen til at opretholde sådanne institutioner, udbydes gymnasiale enkeltfag på institutioner med anden gymnasial undervisning. Hvilke områder, der har tilstrækkelig kursistvolumen hertil, vil bero på konkrete vurderinger i forbindelse med etablering af det nye samlede uddannelses- og institutionslandskab. Det forventes, at der vil være mulighed for at etablere institutioner, der fortrinsvis udbyder gymnasiale enkeltfag i de fire største byer samt i enkelte andre områder. Det forventes, at der i disse områder samlet set kan etableres op til 10 institutioner, der primært udbyder gymnasiale enkeltfag.

Konkret skal omlægningen tage afsæt i nye udbudsplaceringer af almene voksenuddannelser og gymnasiale enkeltfag, som uddybes nærmere i hhv. *Uddybning af pejlemærker for placering af almene voksenuddannelser* og *Uddybning af pejlemærker for placering af gymnasiale enkeltfag*.